Archeologienota

Zutendaal - Narvic Home Park Mooi Zutendaal

(Roelerweg)

Programma van Maatregelen

Projectcode 2017E347

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2017-40/ wettelijk depot: D/2017/12654/40
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2017), Archeologienota, Zutendaal – Narvic Home Park Mooi Zutendaal (Roelerweg), verslag van de resultaten van het bureauonderzoek, HAAST-rapport 2017-40, Bree, D/2017/12654/40

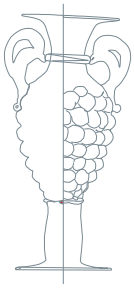
© 2017 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2017/12654/40

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Luchtfoto opname 2016 (© geopunt.be)

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens	4
2. Aanleiding van het vooronderzoek	6
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	8
4. Onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode en -technieken	11
5. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	12
6. Lijst met afbeeldingen	12
7. Bibliografie	12

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens

Projectcode: 2017E347

Nummer wettelijk depot: D/2016/12654/28

Naam en erkenningsnummer archeoloog: Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041, Grauwe Torenwal 6/00/1 – 3960 Bree

Naam en adres van de opdrachtgever: NV Narvic Home Park Mooi Zutendaal, Gijzenveldstraat 75, 3690 Zutendaal

Locatiegegevens:

Provincie: Limburg

Gemeente: Zutendaal

Deelgemeente: Zutendaal

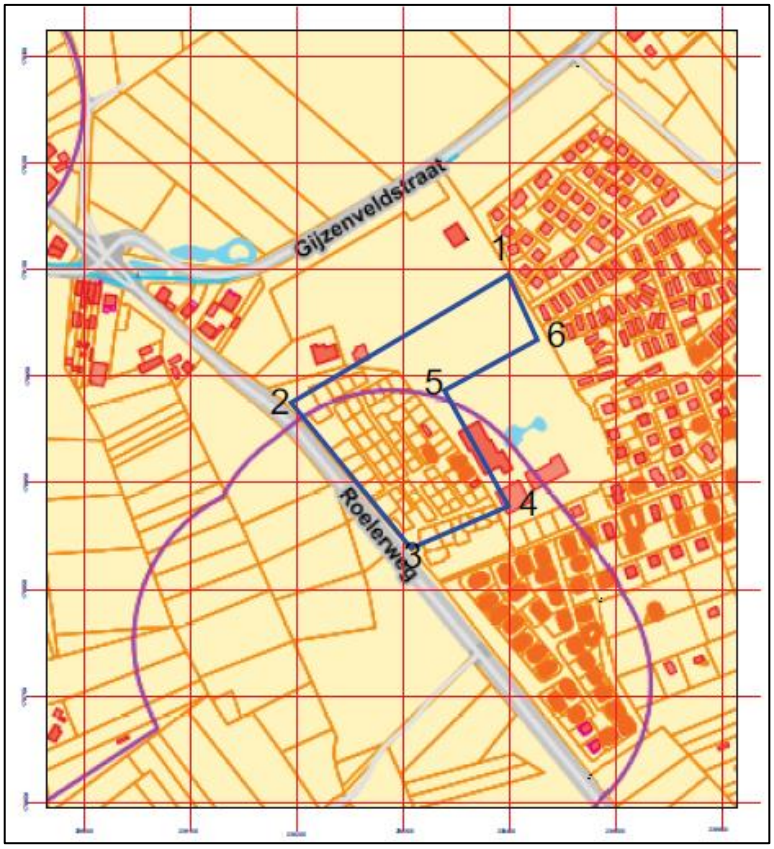
Adres: Roelerweg

Toponiem: Paulusberg

Bounding box:

De xy-coördinaten (stelsel Lambert72):

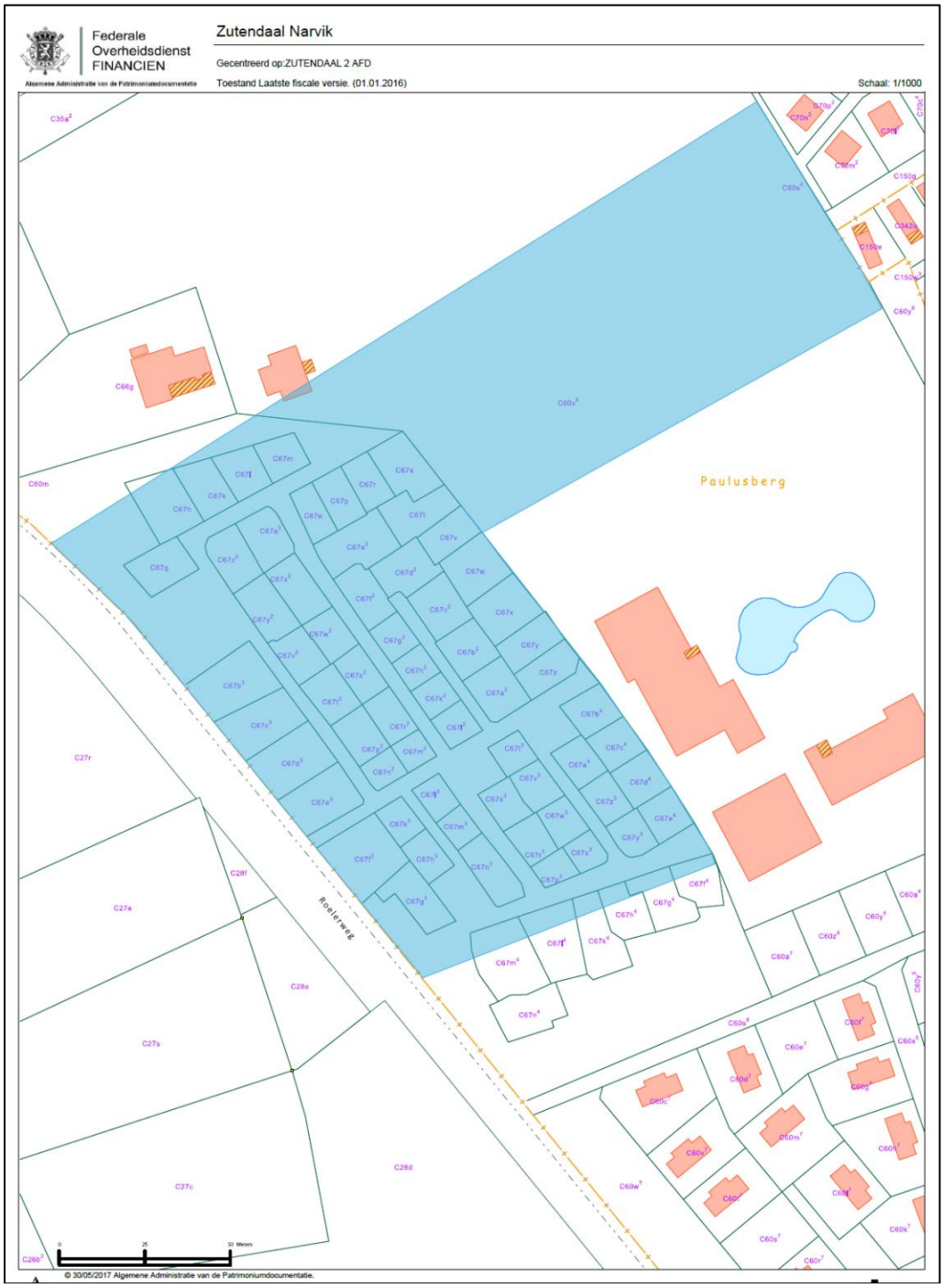
Nr	X	Y
1	236398.329	179145.009
2	236194.574	179024.904
3	236306.887	178888.469
4	236398.361	178927.993
5	236338.110	179036.726
6	236425.994	179084.224

Afbeelding1: Bounding Box

Kadastrale gegevens en plan met afbakening

Zutendaal, afdeling 2, (sectie C), percelen C60v6 (partim), C60m (partim), C67m, C67L , C67k, C67h, C67g, C67g, C67z2, C67a3, C67n, C67p, C67r, C67s, C67t, C67v, C67w, C67x, C67y, C67z , C67e2, C67d2, C67c2, C67b2, C67a2, C67f2, C67g2, C67h2, C67k2, C67L2, C67x2, C67w2, C67s2, C67r2, C67m2, C67y2, C67v2, C67t2, C67p2, C67n2, C67b3, C67c3, C67d3, C67d3, C67e3, C67f3, C67g3, C67k3, C67h3, C67f3, C67m3, C67n3, C67t3, C67v3, C67w3, C67x3, C67p3, C67r3, C67s3, C67a4, C67z3, C67y3, C67e4, C67d4, C67c4, C67b4, C67m4, C67L4, C67k4, C67h4, C67g4, C67f4. De oppervlakte van het projectgebied bedraagt 24.600 m² (2,46 ha).

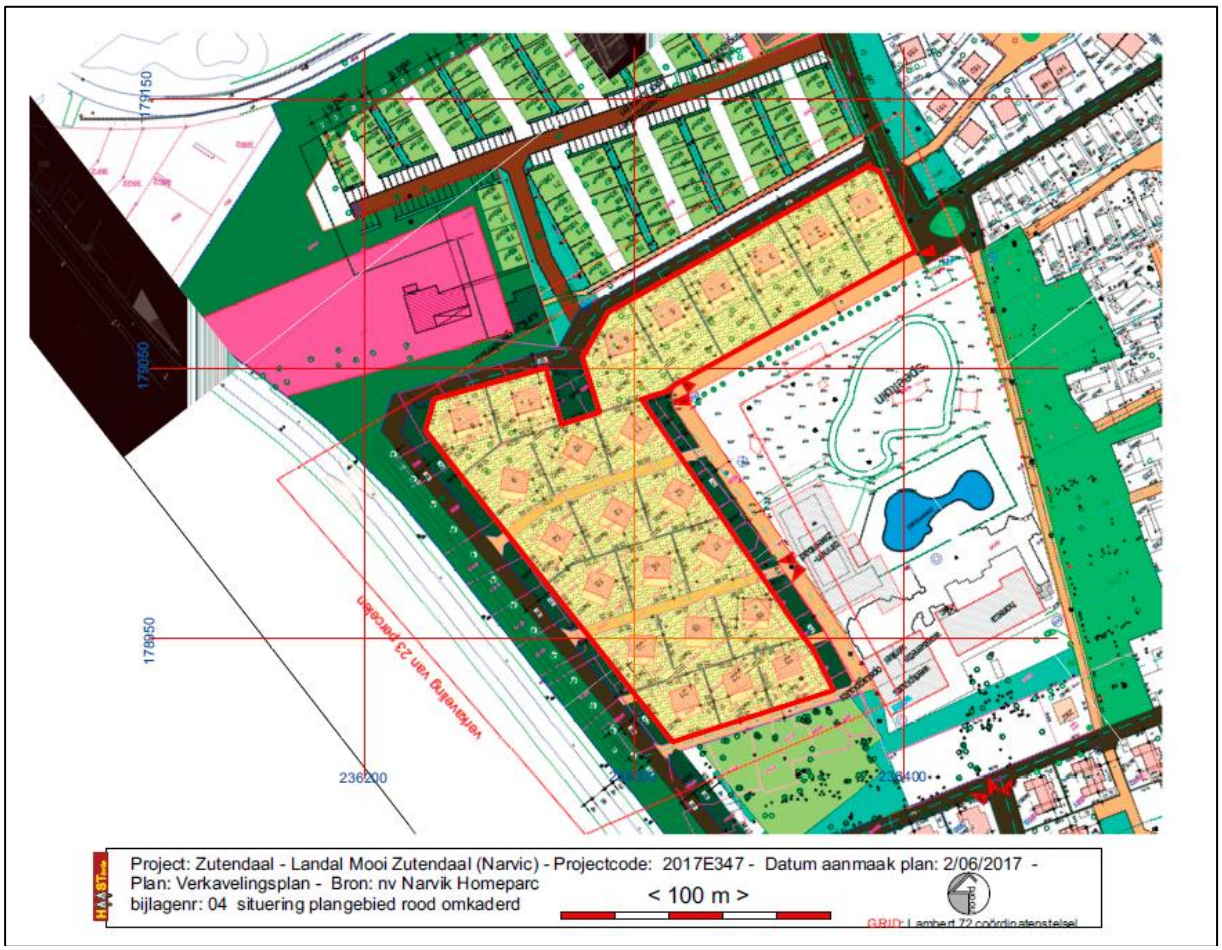

Afbeelding 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2016

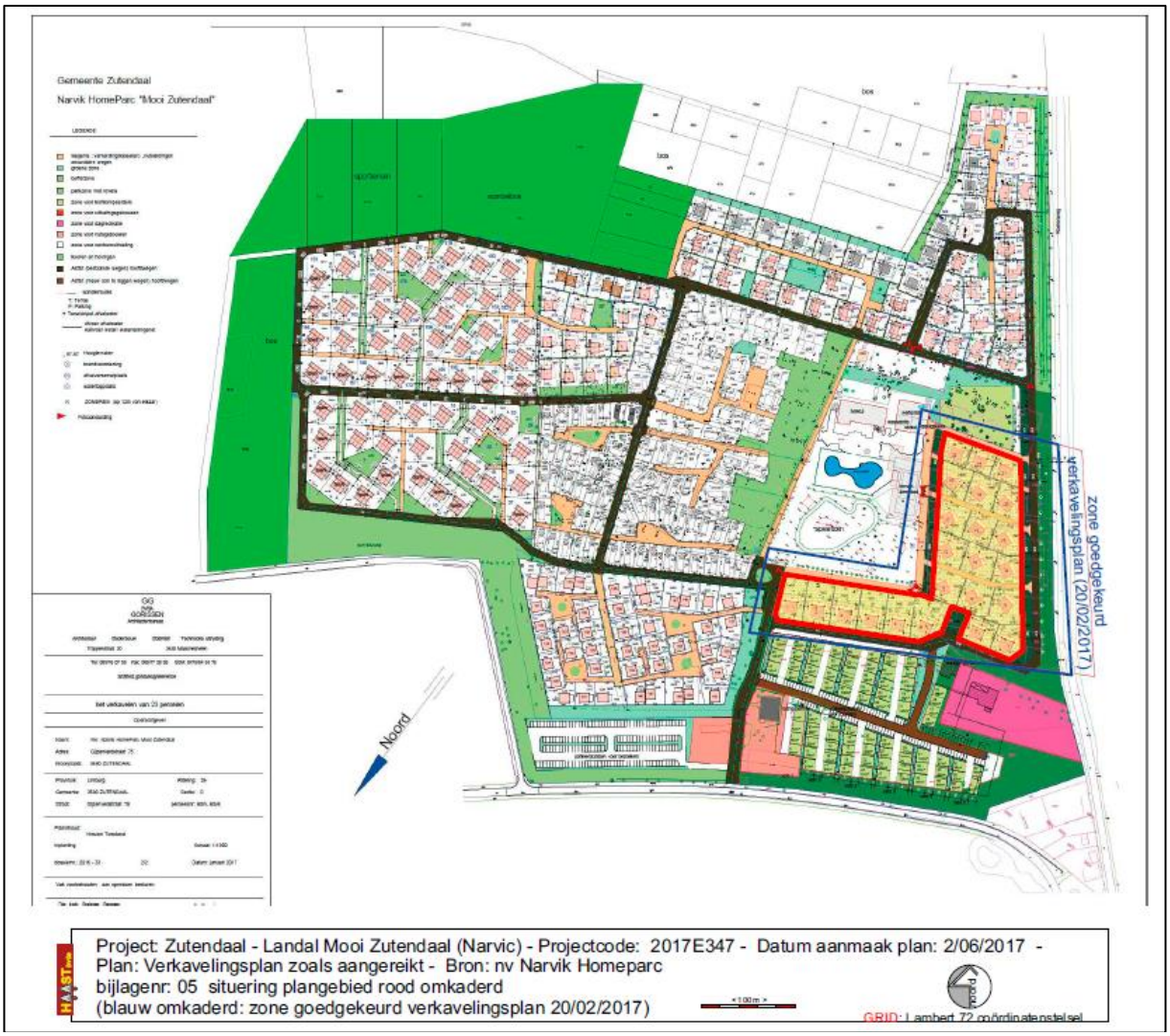
2. Aanleiding van het vooronderzoek

De eigenaars van het recreatiepark Narvic Home Parc Mooi Zutendaal wensen op de op 20 februari 2017 goedgekeurde verkaveling omvattende de percelen Zutendaal, afdeling 2, (sectie C), percelen C60v6 (partim), C60m (partim), C67m, C67L , C67k, C67h, C67g, C67g, C67z2, C67a3, C67n, C67p, C67r, C67s, C67t, C67v, C67w, C67x, C67y, C67z , C67e2, C67d2, C67c2, C67b2, C67a2, C67f2, C67g2, C67h2, C67k2, C67L2, C67x2, C67w2, C67s2, C67r2, C67m2, C67y2, C67v2, C67t2, C67p2, C67n2, C67b3, C67c3, C67d3, C67d3, C67e3, C67f3, C67g3, C67k3, C67h3, C67f3, C67m3, C67n3, C67t3, C67v3, C67w3, C67x3, C67p3, C67r3, C67s3, C67a4, C67z3, C67y3, C67e4, C67d4, C67c4, C67b4, C67m4, C67L4, C67k4, C67h4, C67g4, C67f4, 23 vakantiewoningen bouwen.

In de goedgekeurde verkavelingsvergunning zijn inbegrepen de aanleg van een groenbuffer, de aanleg van wegenis en nutsleidingen. Doorheen de kavels worden kasseiwegen aangelegd waaronder de nutsvoorzieningen zullen worden aangelegd. Aangezien de nutsvoorzieningen op een minimumdiepte van -60 cm onder het maaiveld tot -80 cm onder het maaiveld aangelegd worden (vorstvrije diepte), kan gesteld dat wat betreft de aanleg hiervan eventueel bodemarchief verstoord zal worden, maar, deze werken zijn reeds vergund op 20/02/2017.

Afbeelding 3: Goedgekeurd verkavelingsplan met rood omkaderd de zone waarin de 23 vakantiewoningen zullen gebouwd worden.

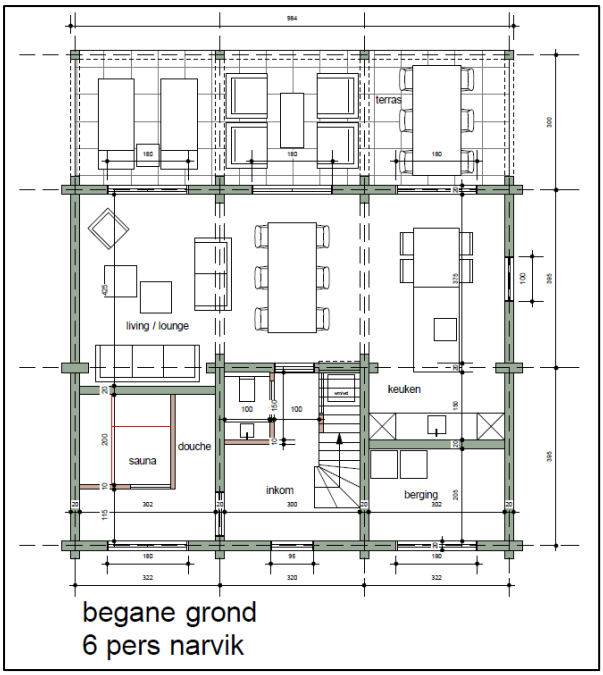
Afbeelding 4: inplanting van de vergunde verkaveling (blauw omkaderd) zoals aangereikt door de initiatiefnemer en aanduiding van het projectgebied (23 bouwplaatsen – rood omkaderd).

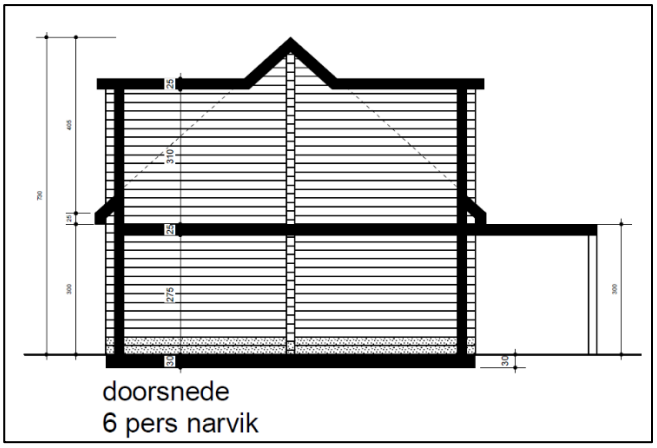
De te bouwen vakantiewoningen zijn gelijk aan de woningen gebouwd op basis van de bouwvergunning verkregen op 27 januari 2014[1].

De woningen zullen aangezet worden op een plaatfundering in beton met een dikte van 30 cm. Deze vloerplaat heeft een oppervlakte van 8.50 m x 10.25 m, oppervlakte is 87,125 m2 (x 28 chalets = totale grondinname voor de chalets van 2.439,50 m²).

Op deze betonnen vloerplaat komt een isolerende laag afgewerkt met vloertegels. De afwerkingslaag zal ongeveer 5 cm dikte hebben waardoor het vloerpeil aan de binnenzijde van de woningen een 5-tal cm hoger komt te liggen dan het maaiveld. Aan de achterzijde van de chalets wordt een terras aangelegd van 3.00 m x 9,84 m. Hiervoor blijven de grondinnames beperkt tot het ingraven van betonnen boordplaten waarop de terrasvloer verankerd wordt.

[1] Prov. Limburg, Arr. Hasselt, gemeente Zutendaal, uittreksel uit de notulen van het Schepencollege, zitting 27/01/2014, vergunning voor het bouwen van 17 chalets type Narvic Home.

Afbeelding 5: concept van te bouwen vakantiewoningen aangereikt door de initiatiefnemer, grondplan en doorsnede

Afbeelding 6: voorbeeld van de te bouwen vakantiewoningen aangereikt door de initiatiefnemer.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

De archeologische en historische bronnen bevatten geen aanwijzingen betreffende het archeologisch potentiëel van het projectgebied. Blijkbaar is het gebied vanaf de 18de eeuw, mogelijk al eerder, in gebruik als landbouwgebied en evolueert het van 1950 tot 1971 geleidelijk naar een vakantiepark. Vanaf 1971, blijkens de luchtfoto's, wordt het vakantiepark flink uitgebreid en steeds professioneler uitgebouwd met allerlei faciliteiten en attracties. Ook uit het geologisch en aardkundig assessment zijn er geen directe of indirecte aanwijzingen voor archeologisch potentiëel. Het gebied ligt in stuifzandgebied, duinzanden, met een sterke

bijmenging van grind in de ondergrond. Arme gronden met andere woorden die niet interessant lijken als vestigingsplaats of kampplaats voor (semi-) nomadische clans, zeker niet vanaf het late neolithicum/Bronstijd wanneer landbouw steeds meer de overhand gaat krijgen als bron van voedsel.

Ten westen van het project rond het dal van de Munsterbeek en de Bezoensbeek liggen, zo blijkt uit bodemkaart, meer vruchtbare gronden. Toch zou in de 18de eeuw vooral het gebied ten noorden van het projectgebied intensief als akker- en weidegbeid in gebruik zijn zoals blijkt uit de Ferrariskaart .

De oudste nederzettingen – middeleeuwse nederzettingen - ontwikkelden zich trouwens rond de beekbronnen, ook Stalken. Pas later ontwikkelden zich enkele gehuchten op het plateau[2].

Het landschap was waarschijnlijk oorspronkelijk een gebied met stuifduinen, deels bebost, deels heidelandschap zoals de uitgestrekte heidegebieden die nog op de Ferrariskaart en de vandermalenkaart ten westen en ten oosten van het projectgebied staan ingetekend. Mogelijk vanaf de middeleeuwen worden kleine delen rond dorpskernen of in de nebijheid ervan in gebruik genomen als landbouwgebied, maar vanaf de 19de eeuw raken meer en meer gebieden bebost met dennenbomen. Ook deels in en aan de rand van het projectgebied verschijnen dennenbomen, zoals aangegeven op de vandermaelenkaart. Ook heden ten dage zijn rondom het projectgebied nog uitgesterkte bossen aanwezig.

Vanaf de 18de eeuw, mogelijk vroeger, werd een deel van het projectgebied gebruikt als akkerland of weidegebied. Dit blijft zo tot na WOII waarna het gebied, zeker vanaf de jaren 1970 omgebouwd wordt tot een vakantiepark. Het vakantiepark Mooi Zicht kende snel uitbreiding en, zoals blijkt uit de verschillende bouw- en verkavelingsvergunningen, vinden er ook in het projectgebied uitgebreide werken plaats: aanleg van riolering, verkaveling van het terrein in plaatsen voor kortkamperen, herverkaveling van het terrein, aanleg van andere nutsvooriezingen zoals elektriciteit en waterleiding voor wateraftappunten, aanleg van wegen deels door steenslag met een toplaag in grind, deels verhard met klinkers en asfalt, bouw van vaste constructies, kappen en ontstronken van bomen om plaats te maken voor standplaatsen voor kampeerders, aanplant van hagen en bouw en afbraak van een aantal vaste constructies.

Al die werken hebben een behoorlijk grote impact gehad op het bodemarchief waardoor met zekerheid kan gesteld dat grote delen ervan, indien aanwezig, verstoord zijn. Met name de impact van de rioleringswerken zal waarschijnlijk de grootste impact gehad hebben omdat de rioleringen in een regelmatig patroon verspreid over heel het projectgebied werden aangelegd. Moet aangestipt dat de riolering en andere nutsvoorzieningen behouden blijven in hun huidige toestand hetgeen eventueel archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem ernstig zal bemoeilijken.

Op 20/02/2017 werd nog een verkaveligsvergunning goedgekeurd met inbegrip van aanleg van een groenbuffer, wegenis en bijkomende nutsvoorzieningen, echter ook met de directieve tot behoud van de kastanjedreef, die van oostnoordoost naar westzuidwest doorheen het projectgebied loopt met inbegrip van een zone van 7 meter vanuit de stam van de bomen gemeten. Om de wortels van de boemn niet te beschadigen is het verbodem om in die zone graafwerken uit te voeren en om er met zwaar materieel rond te rijden.

Uit de waarnemingen bij de afgebroken vaste constructie, afbeelding 19, leek de Ap-horizont zeer dun, nauwelijks 10 à 15 cm. Uit de controleputten blijkt dit een vals beeld geweest te zijn temeer omdat in die zuidelijke zone van het projectgebied de bodemopbouw nog het best bewaard blijkt te zijn met een opeenvolging van een Ap1, Ap2, Be, C1 en C2 horizont. Ter hoogte van de controleputten 3 en 4 is de bodem wel sterk vergraven. Er ontbreken bodemhorizonten

[2] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Zutendaal* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121015

en de aanwezige Ap/OT-horizonten wijzen op vergraving en omwoeling van het terrein. In profielput 3 ontbreekt de Be-horizont maar is wel nog een vrij dunne C1 horizontaanwezig. In profielput 4 ontbreken alle toplagen en sluit de omwoelde en vergaren bodemhorizont direct op de C2-horizont. In profielput 5 werd dan weer een schijnbaar ongeschonden bodem aangetroffen met een opeenvolging van Ap1, Ap2, Be, C1en C2 zoals in de profielputten 1 en 2.

De impact van de bouw van de 23 vakantiewoningen zal geen al te grote invloed hebben op het bodemarchief, aangezien zij gebouwd zullen worden op betonnen vloer - funderings – platen die op een diepte van 30 cm in de bodem aangezet worden.

GEMOTIVEERD ADVIES:

Op basis van de gegevens uit het bureauonderzoek kan niet met zekerheid gezegd worden dat het projectgebied effectief resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering. Uit de historische bronnen blijkt het terrein in gebruik geweest te zijn als landbouwgebied vanaf de Nieuwe Tijd. In de middeleeuwen lijkt het terrein deel uitgemaakt te hebben van een heidelandschap. De in tijd late ingebruikname als landbouwgebied kan beschermend geweest zijn voor sporen van bewoning uit vroegere perioden (steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd).

Echter, gelet op de mechanisatie van de landbouwtechnieken waardoor men steeds dieper kon ploegen, en het ontbreken van aanwijzingen voor een plaggenbodem, kan die laattijdige ingebruikname als landbouwgebied ook een negatieve impact gehad hebben op eventueel aanwezig bodemarchief. Door het ploegen van het terrein vervagen en verdwijnen sporen in de ploegvoor en worden vondsten uit hun context gehaald waardoor ze wel een indicatie geven van mogelijke aanwezigheid van sporen van bewoning of andere vormen van antropogene bodemingrepen, maar bieden ze geen absolute zekerheid omtrent aanwezigheid van sporen. Ook de recente “opgave” van bewerking van het terrein, ondanks de steeds verder evoluerende landbouwtechnieken, wijzen ons inzien op de moeilijkheidsgraad van bewerking van de gronden mede door de grindbijmenging en het weinig vruchtbaar zijn ervan. Ten slotte werden in zeer recente perioden verschillende werken binnen het projectgebied uitgevoerd.

Om volgende redenen zal dan ook via het programma van maatregelen voorgesteld worden het terrein vrij te geven van verder landschappelijk en archeologisch (bodem)onderzoek:

- Het vakantiepark Mooi Zicht kende snel uitbreiding en, zoals blijkt uit de verschillende bouw- en verkavelingsvergunningen, vonden en vinden er ook in het projectgebied uitgebreide, bodemverstorende werken plaats:
    - aanleg van riolering,
    - verkaveling van het terrein in plaatsen voor kortkamperen,
    - herverkaveling van het terrein,
    - aanleg van andere nutsvooriezingen zoals elektriciteit en waterleiding voor water- en stroomaftappunten,
    - aanleg van wegen deels door steenslag met een toplaag in grind, deels verhard met klinkers en asfalt,
    - bouw van vaste constructies,
    - kappen en ontstronken van bomen om plaats te maken voor standplaatsen voor kampeerders,
    - aanleg van standplaatsen voor kortkamperen,
    - aanplant van hagen
    - bouw en afbraak van een aantal vaste constructies
    - vergunde werken voor de aanleg van een talud als groenbuffer,
    - vergunning voor de aanleg van nieuwe wegenis en aanpassingen aan de nutsleidingen voor de te bouwen vakantiewoningen,

- De riolering en andere nutsvoorzieningen blijven behouden in hun huidige toestand hetgeen eventueel archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem ernstig zal bemoeilijken.
- Het behoud van een dreef met een 23 meter brede zone uit te sluiten van graafwerken in welke vorm dan ook tot behoud van de kastanjebomen beperkt de mogelijkheden tot het uitvoeren van een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem,
- De aanwezige en grotendeels te behouden nutsleidingen, elektriciteit, water en riolering, samen met het ontoegankelijk zijn van de zone bij de dreef met kastanjebomen en de reeds vergunde werken voor aanleg van nieuwe wegenis, bijkomende nustleidingen en aanleg van een talud en groenbuffer vormen een hinderpaal om degelijke inzichten te krijgen in mogelijke samenhang van sporen indien er aangetroffen zouden worden.
- Vanuit historisch perspectief zijn de gronden waarschijnlijk pas laat in gebruik genomen voor landbouwdoeleinden. Het ontbreken van een plaggenbodem kan erop wijzen dat door spitten en ploegen van het terrein mogelijke sporen verstoord zoniet vergaan zijn in de Ap-horizont (de Ap2 zoals blijkt uit de bodemprofielen van de controleputten). Ook het recent opgeven van het terrein als landbouwgebied, ondanks steeds verder evoluerende technieken van landbewerking en bemesting, wijzen ons inzien op de moeilijkheidsgraad om het land te bewerken, mede veroorzaakt door de grindbijmenging, en de onvruchtbaarheid van de bodem.

Vooral werken in functie van de uitbouw van het kampeerterrein hebben een behoorlijk grote impact gehad op mogelijk aanwezig bodemarchief waardoor met zekerheid kan gesteld dat grote delen ervan, indien aanwezig, verstoord zijn. Met name de impact van de rioleringswerken en andere, ondergronds op vorstvrije diepte aangelegde nutsvoorziengen zoals waterleidingen, zullen de grootste impact gehad hebben omdat de rioleringen en andere nutsleidingen in een regelmatig patroon verspreid over heel het projectgebied werden aangelegd.

De kosten die een archeologisch onderzoek, zelfs in de vorm van begeleiding van werken, wegen niet op tegen de mogelijke kenniswinst betreffende de geschiedenis van de regio en haar bewoners.

Derhalve kan besloten worden het projectgebied vrij te geven van verder archeologisch onderzoek. Dit ontslaat de aannemer/bouwheer echter niet van zijn verplichtingen. **De aannemer/uitvoerder van de werken is gehouden aan de meldingsplicht van archeologische vondsten.** Deze melding van archeologische toevalsvondsten is wettelijk verplicht. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

4. Onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode en -technieken

a. Doelstellingen van het landschappelijk bodemonderzoek

Niet van toepassing.

b. Technische bepalingen

Niet van toepassing.

c. Te beantwoorden onderzoeksvragen

Niet van toepassing.

d. Doelstellingen van het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem

Niet van toepassing.

Onderzoekstechnieken

Niet van toepassing.

5. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Niet van toepassing.

6. Lijst met afbeeldingen

Afbeelding1: Bounding Box
Afbeelding 2: Kadastraal uittreksel 01/01/2016
Afbeelding 3: Goedgekeurd verkavelingsplan met rood omkaderd de zone waarin de 23 vakantiewoningen zullen gebouwd worden.
Afbeelding 4: inplanting van de vergunde verkaveling (blauw omkaderd) zoals aangereikt door de initiatiefnemer en aanduiding van het projectgebied (23 bouwplaatsen – rood omkaderd).
Afbeelding 5: concept van te bouwen vakantiewoningen aangereikt door de initiatiefnemer, grondplan en doorsnede
Afbeelding 6: voorbeeld van de te bouwen vakantiewoningen aangereikt door de initiatiefnemer.

7. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via:
https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/